

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celipoli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 15.

V Ljubljani, 1. avgusta 1876.

Tečaj XVI.

Realije v ljudski šoli.

Prednašal Ivan Tomšič, učitelj na vadnici, pri okrajnem učiteljskem zboru v Ljubljani dne 6. julija 1876.

(Preloženo iz nemškega na slovensko.)

Postava 14. maja l. 1869 določuje, da se ima v ljudski šoli podučevati tudi v realijah. Učeniku treba, da se pri podučevanju ozira na ta nauk ovako, kakor na druge predmete. A kaj se prav za prav razumeva, kedar govorimo o realijah v ljudski šoli? Pod tem imenom razumevamo najbolj važne stvari iz prirodoznanstva, zemljepisja in zgodovine s posebnim ozirom na domovino in nje vstavo. Prirodopisje pospešuje občno blagostanje in kdor je pozna, si naklanja korist, ki drugim uhaja. Prirodopisje uči človeka občudovati in ljubiti sledi vsemogočnosti, modrosti in neskončne dobrote božje, ki so znati v stvarjenji, in človeško oko gledajè lepoto stvarjenja, se razveseljuje nad njo, a nekateri z odpertimi očmi ne gledajo. — Prirodoznanstvo mladini ni le koristno, a je tudi nekaterim stanovom, katere si mladina izstopivša iz šole, voli, zelo potrebno. Prirodoslovje vadi razum, in veliko pripomore k fizični popolnosti. Razdira vraže in razjasnuje marsikatero smešno in čudežne pojmove o stvareh, katerih se nevedni ali boji, ali do katerih se mu merzi, a nastopnemu državljanu pri rokodelstvu in umetnosti, pri obertu in tovarništvu daje na roko znanosti, silno koristnih. Nič manj važno, koristno in potrebno je tudi podučevanje v zemljepisju in zgodovini. Mladina se uči poznati in ljubiti domovino, občno koristije in domoljubje se zbuja, okrožje se razširja. Zemljeznanstvo pripravlja nastajočega državljana, obertnika in umetnika na prihodnje potovanje, in ga vzposobluje, da si v krajih, ka-

tere ima prehoditi, modro zbira, in da proste ure v nadaljno izobraževanje in boljši pridobitek koristno rabi, tako, da njegovi želji po znanstvu ne uide ničesa, kar je vredno, da se pogleda, preišče in preudari. A konečno, kdo ne ve, kako koristno, da potrebno je zemljeznanstvo vojniku?

Iz tega kratkega razvidite, predragi, da realije globoko vplivajo na vse gospodarstvene razmere. Kdor zamuja v tem podučevati, si veliko zadolži. Že pred novimi šolskimi postavami so bili učenci po §. 32 pol. šolske vstave obvezani, primerno podučevati v realijah, a to še le v tako zvanem 4. razredu. Kako pičlo se je podučevalo v tem važnem predmetu v stari šoli, je vsakemu izmed nas znano. Zakaj bi tedaj novih šolskih postav radostno ne pozdravljali z ozirom na to, da so dobile tudi realije med drugim nauki prostor, ki ga poprej niso imele. Na realije, ki izobražujejo duh in serce (značaj), je treba pri šolskem poduku bolje gledati, jih bolje gojevati, kakor doslej, in upamo, da se bode v tem oziru po naših šolah marsikaj na bolje obrnilo.

Pri realijnem poduku v ljudski šoli se pa tudi lahko vrinejo velike napake, vzlasti, ako učenik drugim naukom na kvar, v realijah podučuje. V starih šolah so premalo v tem storili, sedaj pa nekateri preveč store, preveč obširno v tem podučujejo, da, še celo na kvar poduku v branju in jeziku, ki je vendar zelo važen. Ako učitelj pretiruje ali presega, to gotovo ne koristi ljudski šoli, marveč ji zelo škoduje, tako, da otroci ne znajo ne pošteno brati, niti pisati. Kdor realijin poduk preobširno razlaga, temu je tudi nemogoče, da bi to stroko razpravljal temeljito in izverstno. Ogibati se moramo vsake preobsežnosti in presilave. Branja, posebno v spodnjih razredih, ne smemo zanemarjati na ljubo realijam. V višjih razredih otroci vse lože dohité, kakor branje. Žalostno je, da kljub temu, da so v zadnjih časih iznajdli nove pripomočke za mehanično izurjenje v branji in se sploh derže pri tem poduku boljših potov, vendar le večkrat slišimo pritožbe, da otroci niso zadosti izurjeni v branji, in da sploh zaostajajo, kar se tiče umnega in estetičnega branja, a skušnje to poterjujejo. Da otroci gladko berô tisne in pisne čerke (pri nas še celo v dveh jezicah), treba je v ta namen, kakor sploh veste, da se berilna vaja kakih desetkrat bere, da gre ročno. Kje pa jemati časa? ako se realije stavijo v prvo versto, kakor nekateri učenci res mislijo, in to zarad tega, ker jim je ta predmet nov.

Koliko se ima podučevati v realijah v ljudski šoli, povedo učni čerteži. Učenik mora znati, da si učno stvarino primerno razdeli, a nikdar ne sme pozabiti pravila, ki se glasi: Ljudska šola ne sme in ne more v prirodoznanstvu, v zemljepisji vsega v popolnosti in sistematično opodučevati.

Poduk v realijah je marsikateremu učitelju še nov. V starih šolah

so od tega le malo ali celo nič slišali, tedaj pa mislijo, da nova šola nima drugega, nego realije. Pri vsakem podučevanju imajo le realije na jeziku. Od tega prihaja, da je veliko učiteljev, ki opuščajo branje in poduk v jeziku in imajo le realije pred očmi. Take tožbe slišimo skoraj pri vseh šolskih poročilih, glasile so se pa tudi po pedagoških listih. Berilna vaja, realjnega zadržaja, se bere jedenkrat, k večem dvakrat, potem se pa razgovarjajo o nji široko in dalje, ker tak učitelj hoče do pičice prodati vse, kar zna. Tako postopanje le čas jemlje, a koristi malo, ker si otroci ne morejo zapomniti vsega. So pa zopet učitelji, ki se za poduk v realijah premalo ali čisto nič ne brigajo, bojé, da bi preveč ne zamudili izurjevanja v branji. Pri takih učiteljih se le pridno bere, a na zadržaj se ne gleda. Oboje je preustroji naše ljudske šole kvarno, niti se ne dosega, a tudi ne more doseči, kar se sedaj tirja od naših ljudskih šol zastran poduka v realijah.

Kako naj se tedaj podučuje v realijah, da se zadostuje sedanjim tirjavam?

Na to nam odgovarja zadost razločno šolski in učni red 20. avgusta v §. 55, kjer se govori: „Uk v realijah naj si izbere to, kar je najvredneje znati iz prirodepisa, zemljepisja in povestnice. Deržati se je načela, da se ta uk po spodnjih in srednjih stopinjah stika samo z abecednikom in z berili, a da še le na zgornjih stopinjah dobode samostojen prostor“.

Vodilo, v tej postavi, določeno hočem samo razširiti v njegovem pomenu, in skušal bom kazati pot, po kateri se ima stopati v ljudski šoli, pri poduku v realijah v smislu postave, da se spolni zgoraj navedeni paragraf. Govoril bom, kar le moč ob kratkem.

V prvih dveh razredih po šolah prav za prav ni prepisan nauk v realijah, ampak tukaj se sploh jemlje nazorni nauk. Tisti učitelji tedaj ne ravna po omenjenem paragrafu, ki v realijah podučujejo obširno, temeljito in do kraja tako, da ni primerno razumnosti in potrebi otrok.

Pri nazornem nauku naj se pa odbirajo le take stvari, ki otroke mikajo, ki jim niso predaleč, namreč posamezni pridelki iz prirode in umetnosti. Učenik, ki bi hotel vso naravoznanstveno stvarino, ki je v našem abecedniku nakupičena, razpravljati, bi bil komaj v dveh letih gotov z abecednikom. Ne gre za to, da bi dobili otroci v tem, kar ima abecednik v sebi, popolni pojem, a marveč za to, da si odbere učenik nekatere, otrokom bolj znane reči, o katerih potem govori bolj obširno. Nespametno bi bilo, ko bi učitelj v I. ali II. razredu hotel otrokom obširno popisovati vse tiče, dvoživke, ribe in rastline, ki so navedene v abecedniku, že zadostuje, ako otroci umejo razločevati domače in tuje živali, dvoživke in ribe, tiče in domačo perutnino. Otroci naj vedo, da imajo tiči perje, a ribe luskine. Tedaj poglobitve znake in korist domačih žival in rastlin naj učitelj razpravlja, a ni treba, da bi to bilo obširno in temeljito.

Učitelj v prvih dveh letih pri realijah nikdar ne sme biti preobsežen, sicer mu časa zmanjka za branje, ki je v prvih dveh šolskih letih poglavitna stvar. Tukaj naj še omenim, da se v mestnih šolah za nazorni nauk drugačno gradivo odbira, kakor v selskih šolah.

V drugem, vzlasti v tretjem letu, naj stopi učenik za korak naprej, in naj obravnava realijna berila na podlagi nazorovanja. V ta namen se morajo naša berila čisto predelati. V drugem in tretjem razredu naj bodo kratke, lahko umevne in take berilne vaje, ki pripravljajo učence za pravo podučevanje v realijah. Da se take vaje prav razumejo, to je nalog drugemu razredu. Dobre podobe, ako mogoče stvari, kakoršne so, naj posredujejo nazor.

Še le v 3. razredu (4. in 5. šolsko leto) naj se začenja po učnih črtežih pravo podučevanje v realijah, leto za letom naj se ta poduk razširja in nadaljuje. Da moremo učeniški to storiti, potrebujemo pred vsem beril, primernih učnim črtežem, po katerih se razdeljuje realna snov po letnih tečajih. Nekaj naj se jemlje v slovenska, nekaj v nemška berila, posamezne stvari naj se nikar ne ponavljajo, kakor se sedaj godi po naših berilih, ampak otroci naj vsako leto spoznavajo nove poedince (Individuen). Po mojih mislih bi se lahko vsa snov za prirodoznanstvo, kakor to velevali učni črteži, začenši od 3. razreda, razdelila prav primerno po naših berilih. Berilne vaje naj bi bile kratke, in naj bi imele v sebi le to, kar je v resnici znanja vredno.

V 3. in 4. razredu naj se otrokom kažejo le domače živali, rastline in rudnine, ki otroke najbolj zanimivajo. Ako se tukaj deržimo stanovitno naravnega reda, pozneje lahko privzamemo daljno in neznano tako, da to vverstujemo enakorodnemu, že znanemu. Tudi tukaj se mora pokazati otrokom vsaka stvar zadost velika, in če je mogoče naravna. V 4. in 5. razredu naj se začenja podučevanje v rudninstvu z rudninami domačega kraja, ker se te najlože dobivajo in je njih korist očividna. Na takih mestih, kjer so rudniki, plavži ali obertnosti, naj se izdelki, ki se dobivajo, bolj temeljito razpravljajo.

O rastlinah naj govori učitelj takrat, ko so v cvetji, ker jih tačas otrokom pokaže. Zaželke in brezvretenčarji naj pridejo na versto po letu.

Tudi še opomnim, da ima v višjih razredih podučevanje v prirodoznanstvu biti tudi podučevanje v jeziku. Kar so otroci zapopadli, naj tudi povedo ustmeno in izrazijo pismeno. To bi bilo izverstno gradivo za tiho delavnost v razredih z več oddelki. Saj se vendar da toliko govoriti od koristi in lastnosti žival in rastlin, od koristi rudnin, o tem, kako so se začele, in kako se rabijo, kako vplivajo na blagor in gorje človeštva, na promet in obertnost. Vsaka teh točk je sposobna za kratek sestavek.

Tudi za učenje na pamet se lahko odberejo kratke in primerne

berilne vaje o realijah. To bi posebno predlagal za spodnji razred ljudskih šol. Spodnji razred je tudi razred, v katerem se uči govoriti, in po naših učnih črtežih so tudi vaje na pamet prepisane v najnižjem razredu.

Kar se tiče zemljepisja in povestnice, sem te misli, da naj imajo učenci v treh višjih razredih v ljudski šoli že redoma poučno knjigo, sicer ne bodo znali nikoli nič kaj zdatnega, in sistematično vredjenega. Berilo ne more imeti nikakor toliko gradiva, da bi se zadostovalo v zemljepisu temu, kar zahtevajo učni črteži. V berilo slišijo pa le zgodovinske slike, ki zbujaajo veselje do branja, in tam so na pravem mestu, ako pa hoče učenec spoznati svojo domovino in očetnjava, naj se nauči najvažnejših stvari o Evropi in drugih delih sveta, povdarjaajo posebno talne razmere, naj razume prikaze, ki prihajajo od podobe, stanja in gibanja naše zemlje, pri zgodovini naj čisla tiste može in dogodbe, ki so pred drugim pripomogli, da se je v obče razvilo človeštvo in v posamem domovina, a s takimi slikami, ki so postavljene druga poleg druge, navadno brez vsega posredovanja med sabo, prav malo ali celo nič zvezane, kakoršne so po naših sedanjih berilih, se doseže le malo. Taka poučna knjiga bi bila kot posebno berilo učencem.

(Dež. šolski svet v Ljubljani je tudi gotovo na to mislil, ko je razposlal ljudskim šolam „Kersnikovo“ zgodovino avstrijsko-ogerske monarhije. Vr.)

Po ukazu slav. c. k. poučnega ministerstva je tudi tako berilo dopuščeno, ker tam je rečeno, da se v petem razredu zmejo rabiti za realije posebne, dopuščene poučne knjige, vsaj tukaj govorim od višjih razredov v ljudski šoli.

Kar se tiče učne oblike (Lehrform) pri pouku v realijah, naj bo tista raznotera. Kar otroci vidijo, ali kar premišljevaajo morejo najti, to naj se iz njih izprašuje, a kar se ne da razviti, naj se prednaša. Mislim, da se bode formalno in materielno že doseglo nekaj.

Konečno še opomnim, da se mi v metodično razumenje beril silno važen vidi, navod za prirodoepisje po sedanjih učnih črtežih za rabo v višjih razredih, ker sedanje poučne knjige po svoji notranji vredbi učnika lahko zapeljejo, da stvar preveč znanstveno obravnuje.

Dokler pa imamo za uk v realijah take pomankljive in slabo sestavljena berila, bi častitim sobratom prav posebno nasvetoval, da si gradijo za realije po posameznih razredih in oddelkih razdele tako, kakor je to sestavil Fr. Weyde v svojih podrobnih učnih črtežih za prirodoznanstvo „detaillirte Lehrpläne für Naturkunde“, ki so pred kratkem izišli v „Budejevicah“. Ti učni črteži so sestavljeni po najnovejših ministerskih določilih in metodičnih vodilih za 1, 2, 3, 4 in 5 razredne ljudske šole in za spodnje razrede osemrazredne meščanske šole. Ti

učni čerteži nimajo v sebi nič drugega, kakor razdelitev prirodropisa in prirodoznanstva po posameznih šolskih oddelkih in tečajih.

Ako kratko vse povzamem, pridem do naslednjih točk, ki jih čaštitim tovarišem priporočujem, da jih sprejmo pri realijnem poduku.

1. V spodnjih razredih naj se uk v realijah samo pripravlja po nazornem nauku in po berilih, ki obdelujejo realije, začeniši od 3. razreda naj bo ta uk zamostalen na podlagi nazora in rabé berila.

2. Realije naj se v spodnjih razredih ne razpravljajo preobširno, in na kvar vajam v branji.

3. Naša berila, nemška in slovenska, naj se predelajo po učnih čertežih.

4. Za zemljepisje in povestnico naj imajo učenci višjih razredov (začeniši od 4. razreda) redno berilo.

5. Tudi za prirodoznanstveni uk bi bila v višjem razredu posebna poučna knjiga potrebna.

6. Podrobni učni čerteži za prirodoznanstvo „Fr. Weyde-jevi“ se priporočajo ljudskim šolam v ta namen, da se prirodoznanstveni uk po njih razdeli.

S v o b o d a.

(Konec.)

Milost dela pri človeku le toliko, kolikor človek sodeluje, in prav to, da se človek lahko odreče sodelovanju, dokazuje, da je svoboden. Kakor nas solnčna luč ne sili k gledanju, a pospešuje možnost vida, njemu napotke odstrani, in mu podeli živost, tako je tudi z milostjo, kar se tiče prostosti. Ker greh zavira, da svoboda ne pride do položaja dopolnjenja, tako ji milost pomaga zoper moč greha, ki ji jemlje svobodo, dasiravno pa človek brez milosti božje ne pride do take svobode, pa vendar milost lahko zaverže, kakor bolnik zdravilo, ki se mu k zdravji ponuja. Tedaj nam je nekako jasno, da je človek po gnadi (milosti) Božji še le popolnoma svoboden, in da je življenje v milosti in iz milosti še le življenje v svobodi, ker človeka podpira duh Božji, ki je v resnici svoboden. Tako uči tudi katoliška cerkev, in obsoja tistega, ki pravi, da človek ne more kaj za to, ako hudobno ravna. Sklep teh naukov je v besedah sv. Pavla, ki pravi: Vse zamoremo v tem, ki nas poterjuje, — v Kristusu. Prava kerščanska svoboda je tedaj, zavedna zmožnost samoodločbe, katero milost poterjuje. — Kakor vsako drugo idejo, tako so tudi idejo o svobodi pobijali mnogoteri. Pervi so bili tvarinarji vseh časov, ki so človeka v eno versto stavili z živalimi vred pod postavo nature, kateri se mora podvreči.

Pa kaj se bomo prepirali z ljudmi, ki se sami stavijo v eno versto z živalimi?! Njim zelo podobni so tisti protivniki svobode, ki so postali neprosti, ker so jih podjarmile hude strasti, a milost stanovitno od sebe odbijajo. Tajé prostost, ker terdijo, da nimajo nikakor moči, da bi gospodovali sami sebi. A ravno to je prekletstvo npravstvenega pada, da duha zatemni, in on več ne pozna, da je tak, nezmožen samega sebe vladati, postal še le po pregrešnem življenji, ki sicer te zmožnosti (svobode) ni pokončalo, pa ob moč dejalo. Drugi pa mislijo, človek je to, kar naredé iz njega temperament, odgoja, unanje okolnosti in tako pridejo s kalvinci do tega, da je človek namenjen za hudo ali za dobro. Poleg tega, da je tu razsoja preplitva, tiči v tem tudi samopašnost, ki noče biti motjena. Žalibog, da so ljudje, ki tako ravnaajo in nočejo rabiti svobode; takisto je pa pri njih tudi z drugimi dušnimi zmožnostmi, sicer bi ne bilo takih ugovorov zoper svobodo. Ako nekateri mislijo, človek se da pregovoriti, tako zamenjajo zmožnost odločevanja in določevanje z razlogi v to, razlogi ne pomorejo nič, ako človek nima zmožnosti, da bi ravnal po razlogih. Tudi tisti se zelo motijo, kateri vse svoji moči pripisujejo, ali ki vse pričakujejo od milosti. Tako ali tako postanejo nesvobodni. Zmožnost za samoodsebnost bi zabredla ali v napačni tir, ali bi pa nehala in se opustošila. Sedaj pa nastane drugo za pedagogiko važno vprašanje: kako se izreajajo otroci v svobodo? Zmožnost za svobodo se da razviti in popolniti, kakor vsaka druga duševna zmožnost, in odgoja mora tudi v to delati. Kaj naj pa stori v tej zadevi? 1) Dokler se otrok ne zaveda zmožnosti za svobodo, mora pa učitelj s svojo svobodo za to porokovati. To se pa ne more zgoditi drugače, kakor s prisilenjem, akoravno ni to pravo ime, ker silenje ima učitelj le kot sredstvo, da s svojo svobodo, ki je že razvita, svobodi gojenca, ki še ni razvita, daje pravo mer in pravo hrano in jo pripelja na pravo mesto. Za to vplivanje pa rabimo ime „prisilenje“, a to prisilenje nastopi le tačas, kedar je samoveden upor. Kakor kol, kateri se daje mlademu drevescu, mu ne brani, da se po notranje samo razvija, marveč je le varuje poškodovanja, pospešuje ravno rast, tako je tudi s silenjem pri prvi otročji odgoji; to je potrebna podpora in dober kažipot za svobodo in pripomore k razvijanju, kakor materna roka detetu pri hoji. Prav prava zmedenost je to, ako pedagogi mislijo, da ni treba otroku postaviti družih mej od tistih, katere sam spoznava. Tako postopanje bi gotovo otroka naredilo nesvobodnega, pravega divjaka. Prav resnično piše o tem modri, ki pravi: Otrok se mora s silenjem odgojiti v svobodo, ves vtopljen v čutnost brez miru dirja sedaj za tem, sedaj za drugim vtisom, akoravno se včasih višej dvigne, zopet se zamota v čutni svet. Da se ne izcimi iz tega veternost ali slast za čutnost, mora ga terdna roka učitelja voditi in devati v prave meje, in odvrčevati od krivih potov, otrok se mora navaditi tega, kar je prav

in dobro, da poslednjič z veseljem dela, česar je od začetka delal le z nejevoljo, da mu postane živa potreba delati dobro.

2) Ta privaja k dobremu mora biti prosta vsega, kar bi zadrževalo razvoj svobode, posebno ne sme biti terdoserčna, „preveč stroga in „ostra, kajti omika ni omika, ako ni svobodnega ravnanja. Gojenec mora „samega sebe spoštovati, sramovati se sam pred sabo in pred božjim duhom, ki prebiva v njem, in ki daje pričevanje resnici in pravici. „Ako se otrok zmirom le boji, ako je vse dejanje in nehanje tako, da „vse veselje zgubi, potem ni mogoče, da bi se razvil v pravega človeka. Tako se izrejajo le ljudje, ki klečeplazijo pred mogočnimi, do „slabejših so pa prevzetni in ošabni, ker se ničesa družega niso naučili, „kakor služnosti, ker je njim smoter človeškega bivanja ta, ali drugim „služiti, ali druge pokoriti“. — Taka odgoja je bolj zanikavna, a tej se pridruži pozitivna.

3) Gojitelj bode odgajal v svobodo tako, a) da bode puščal gojencu prosto voljo, kedar bo spoznal, da se je sam odločil za dobro, in kedar ta samoodločba ne škoduje njemu, niti drugim, b) da ga napotuje na kerščansko pravičnost in na milost, ki najbolj pospešuje svobodo, tega ga bode skušal prepričati, c) da ne podučuje samo, temuč gojenca zbuja za tako dejanje, ki vodi svobodo v pravi tir. To se mora gojencu dejansko pokazati, na pr. kako more zatreti v sebi čutno slast, in ž njo združeno poželjivost, na pr. pri jedi in pijači, kako more storiti in opraviti tako delo mu zoperno, na pr. pri težki nalogi. Pokaže se mu tudi, kako vadi svobodo, da brez odlaganja na delo gre, na pr. da zjutraj vstane precej, ko se zbudi, da precej neha igrati, kedar mu je na delo iti, da zatare v sebi jezo, nevošljivost, dasiravno mu to težko stane. V samodelavnosti se bode vadi, ako bo kaj več storil, kakor mu je strogo zapovedano. O postnem času bode gojitelj opomnil, da post človeka vadi, da si sam prostovoljno kaj odreče in tako kroti poželjivost, o težkem delu bode priporočeval delavnost nasproti unemarnosti i. t. d. Kaj pa, treba je, da se gojencu vse to razloži, potem bo spoznal in cenil tako dejanje. Kedar pa se gojenec prepriča, da spolnovajè voljo Božjo raste v svobodi, potem je na pravem potu do popolne svobode.

Valentin Vodnik.

Horac brez Mecena bi patrona

Javalne do Kvebeka slovil:

Brez budil Sigmunda Zois Barona

Vodnik znan Slovincam bi ne bil.

Čbelica III, 51.

II. Ker je za cesarja Jožefa nastalo bilo več samostojnih duhovnj

po deželi, je razun družih tudi Vodnik l. 1784 poslan iz samostana šel v pastirstvo, in služil duhoven pomočnik najprej v Sori, potem v Gradu ali Bledu, kjer je soznanil se z baronom Zoisom, in v Ribnici, od koder je na le-tega priporočbo prišel za duhovnika v Koprivnik, in l. 1796 k sv. Jakobu v Ljubljano.

Baron Žiga Zois (r. 1747, u. 1819) in Anton Linhart (r. 1756, u. 1795) mi v l. 1794 naročita, Kalender pisati; to je moje prvo delo, pravi Vodnik sam, in sicer:

1) **Velika Pratika** ali **Kalender** za tu lejtu 1795 ali MDCCXCV. Stiskan per Jan. Fridr. Egerju. V' Lublani, se najde per Wilhel. Heinrichu Kornu. — V mali čveterki ima v sebi: V' temu Lejtu se Lejta taku štejejo. Popisovanje Svetle Cesarske Žlahte. Predgovor od Kalendra. Dnevi v tednu. Po soncu. Prosenc ali Januar. Ozvezdje. Premenenje na Luni, Soncu inu Dnevu. Vinska mera. Svičan ali Februar. Šušec ali Marzius. Mali Travn ali April. Velki Travn ali Majnik. Rožencvet, Kresnik ali Junius. Mali Serpan ali Julius. Velki Serpan ali Avgust. Kimovc ali September. Kozapersk ali Oktober. Listovgnoj ali November. Gruden, Božičnik ali December.

Potem: Hišne opravila za vsaki mejsic, v Prosenci, Svičani intd. — Popisovanje Krajnske dežele: „Krajnska dežela je enu Vajvodstvu, sliši skuzi erbišno Estrajskimu Vajvodu, kateri je tudi zdaj Cesar. Ona leži med Koratanam, Štajerskim, Krovatskim, Liburnjo, Teržaškim morjam, inu Furlanio. . . . Krajnci imajo svoj lastni jezik, kateri od slovenskiga izvira, inu je v žlahti z Hrovatskim, Pemskim, Polskim, inu Moškovitarskim. Krajnski jezik se na mnogo sorto v vustih tih prebivalcov skoraj v vsaki vasi drugači zavija . . . Za vučenost so v Lublani male inu visoke šole, tudi v Novim mejsti nemške inu latinske. Po farah so normal-šole. Veliku Krajncov zna krajnsku brati, škoda, de nimajo več dobrih krajnskih bukuv! Gospoda je večdejl nemške rodovine, kmetje pak slovenske. V zaderžanji, jeziki, živeži, oblačili je kraj od kraja razločen, inu skoraj vsaka yas ima druge šege, inu se hoče z drugih norca delat . . . Posebni kraji so na Gorenskim: Lublana, nekadaj Emona, poglavitno mejstu cele dežele. Stoji na Lublanci, katera jo po sredi dejlí. V Lublani prebiva okoli enajst tavžent ludí; je dosti lepu zidana; ima štir predmejsta. Ona je sedeš deželiskiga Poglavarstva, inu enega Vikši-Škofa. Je en dober kraj za kupčio . . . — Od spoznanja tiga vremena.

Krajnc, tvoja dežela je zdrava,
Za pridne nje lega ta prava,
Pojle, kupčija, rude, gore,
Nogradi, gojzdi tebe redé.

Imaš za vuk zbrisano glavo,
Prov čedno, in' terdno postavo,
Sreča te iše, vum ti je dan,
Najdel jo boš, če nisi zaspan.

Vse tebi natura ponudi,
 Le vzeti od nje nezamudi.
 Leniga čaka stergan rokal,
 Palca beraška, prazen bokal.

Semni Krajske dežele. Cesarska zapoved od Semna, dana v lejtü 1770 ta 14. dan. mal. Serpana. Ob nedelih, inu zapovedanih praznikih se ne smeje nikjer semn ali terg deržati; ampak, kader v' take dni pade, se ima na en delovnik prestaviti, kateri je poprej, ali potler. Tamkej, kjer je semn skuz več dni, se imajo nedeje, inu prazniki skuz delovnike namejstiti. Ti dnevi pak, kateri niso več zapovedani prazniki, se imajo semni inu tergi ravnu taku namejstiti, kakor z družimi delovniki itd. —

2) **Velika Pratika ali Kalender** za tu prestopno lejtü 1796 ali MDCCXCVI. — Po predgovoru od kalendra nahaja se v prvi obliki na pr.

Novu letu se voši.

Navada je novu letu vošiti,
 Al res, al z jezikam, more se štriti,
 Delovcam nese bogate dari,
 Pratkarje v časi tud kaj doleti . . .

— — — — —
 Gospodi, nu kmetam polno možnico,
 Deb' lohka za pratko dali petico,
 Aku pak ima per vlanskim obštát,
 More jit trebuh moj k herbtu vasvát.

(Vid. Pesme 1840 str. 8—11; Pesni l. 1869 str. 34—36.)

Vsaki mesec posebej nahaja se ob kraju namesti „Vinske mere“
 a) Epigram na ta Mejsc na pr.; „Kratek je pust; ročnu pobal'ste žene; Kratek je ples; kvatre zakonske dolge. — Če boš po zim' klobas suhih hranil, Se boš po lejt' muham lahku branil; pa b) Vganovavka na pr.: Kaj imamo taku dolgu, dokler jišemo, kadar pak najdemo, nimamo. — Pomlad dišim, Po lejt' hladim, Jesen redim, Po zim' gorim“. — Hišnu opravilu: Počeno lončeno posodo zacelit. Pomoč kadar se n'hoče puter v' pini vmésti. De se mleku ne vsiri. V vodo globoko vidit. Mrovle od drevja odgnati. Pomoč, de pšenica ne bode snetjava. Jesih lahku hitru narediti, inu dolgu brez kana obderžati. Žajfa iz praprata. Od gollobov, inu gollobnaka. Krompir ponoviti, kadar nerodoviten postane. Bogate zaloge v zemli ležé; Nevtrudni kopači mačka dobé. — Kratkočasne pergodbe. Od zdraviga, inu nezdraviga lufta. Od Vremena. K'ter je po sili prerok kislega zela, Ta se naturi lahko v krošno podela.“ — Popisovanje te zemle, na pr. „Zemla je en dejl vsiga volniga svejta; zakaj skuzi besedo: ves volni svejt: se zastopjo vse zvezde, inu karkol zvunaj zemle svoje bitje ima. Zemla je okrogla, kakor druge zvezde; nje okrožnost se per mraknenju

tiga mejsica vidi, ke ona takrat okroglo senco na mejsic meče itd.“ — Podvučenje od rajtanja. — Pergodbe. — Podvučenje od nebeških perkazen: Rosa. Slana. Megla. Oblaki. Dež. Maverca. Snejš. Toča. — Posebni mit-telni: Oderte drevesa zacelit. Železu pred rujo obvarovati. Kerte pregnati. Mole iz žita pregnati. Pomoč, kadar se en vud spahne. Černe mole iz žita pregnati. Semni.

3) **Velika Pratika** ali **Kalender** za to lejto 1797 ali MDCCXCVII. — V tej se ob kraju bere na slednji strani spet: a) Napis na ta Me-sec na pr.: „Ak' Vincenca sonce peče, Pravo vince obzorí; Rad po cvičík birt poteče, De le mošna zabléš. — Ak' nebó v grudnu germí, K' let' velik' vetrov bučí, Deb' le hujga nič ne strili, Kakor prave norce brili; pa b) Vganovalka na pr.: „Kaj je per jedi narból potrebno. — Zakaj je na kmetih vekši hlebec za dva reparja, kakor v mestih“? — Hišna opravila: Po lejtú meso ohraniti. Smerdliiva jajca spoznati. Osénce pre-gnati. Svinc, inu cin brez zgube topiti. Pomoč, kader od tobaka jezik opáhne. Šilkrote zdrave ohraniti. Posebne vmetalnosti. — Podvučenje od rajtanja. Od vremena: Zjutrajna inu zvečerna zaria. Kader ima luna koló. — Popisuvanje te Zemle: „Morje okoli vse zemlje derží, zato so vže večkrat se v barkah okrog zemle pelali; so veliko nam popred neznane dežel inu otokov, ludí, žival, inu zeliš najdili; vender še ni vse razodeto . . . Europearji govoré šest poglavitnih jezikov, kateri imajo vsak svoje odraselke. Ti šest poglavitni so: Latinsko, Nemško, Slovensko, Ogersko, Gregsko, Turško“ itd. — Kratkočasne Pergodbe. Gospodinske opravila. Odgovor na Vganoválke. Semni. In pred tem poslednjim raz-delkom je natisnjena v popravljeni obliki vzlasti po Zoisovih nasvetih (v prvi in zadnji kitici) na pr.:

Zadovolni Krajnc.

Od straže Hravaške
Men sonce gor pride,
V vinograde Laške.

Na večer zajide.

Z Beneškiga murja

Jug čelo potí,

Od Štajerjov burja

Per del' me hladí . . .

Za vsako povéle

'Mam židano volo:

Al branit dezele

Al hoditi v šolo.

Povsod se prav maham,

Ko čverst korenák,

Zdej delam, zdej báham,

Zdej piem tobák.

4) **Kuharske bukve.** Iz Nemškiga preslovenjene od V. V. Lublana. Natisnene per Kleinmajerji skuzi zaklado Andrea Gassler na tergi Nro. 190. 1799. m. 8ⁱ str. 176. — To je četerta knjiga, ktero je slovenski spisal Vodnik. S sliko knjigi primerjeno in geslom: „Narbolši jedí — Za lačne ludí“ ima „Predgovor“ spredej in „Kazavec“ zadej, vsaki po sedem listov brez naznanjenih strani. V „Predgovoru“ piše na pr.:

„Ne le samo navada, ampak tudi spodobnost je, da ženske kúhajo. Žene so skerbniši za snažnost, iz njih čednih rok je vse perjetniši, one

se znajo urníši obráćati, imajo bol ojster pokus, bistríši poduh za razločiti, kaj bolši, kaj zdraviši. — Možkim naj ostane učena zdravilska kúhina v' apothekah. Kuharji so preveč brihtni otli biti, ženske premojstriti; al kaj je iz tiga vstalo? oni so znajdeli umne mešanja, al nevarne za zdravje; pod zavitemi inu komaj zastoplivemi besedami vpelali eno silno čedo nezdravih jedilov; z ptujmi imenmi kuhinski jezik Nemcam inu Slovencam zmešali; tako daleč, de nam dan današni skoro ni mogoče unajne kuharske bukve zastopiti.

Krajnice se kuhanja težko uče, ker nezastopio pomenik francoskeh, anglejskeh, laških inu nemških besedí; posebna nadloga je po deželi zunaj mesta, tam ga ni človeka, kir bi skrivno zastopne besede razložil nevajenem slovenkam. Torej sim si perzadel začetik ene krajnske kúhine v roke dati mojem rojákinam. One imajo čast, de so narejavke zdraveh, dobro dišečeh, inu snažneh jedi; tedaj jeh nagovorim: sturite tudi ve čast vaši kuhini, de jo bote v lastnim slovenskim jeziki zastopile, govorile, inu ohranile. Ako nisim morebit vse prav po krajnskim zadel, bodeti ve popravile, inu za en drugi perhodnikrat povedale, kaj imam prenarediti, kader se bodo te bukve drugič natiskvale. Sledna vmetnost ima svoje lastne besede; tudi ve imate svojo vižo kuhinske stvari prav imenvati, tedaj bodete narbol znale mojimu slabimu perčetku popolnimost naložiti. Čemu besede krasti? Al ni slovenski jezik zadosti premožen? . . .

Dalaj imam zavolo krajnskiga jezika, v katirim so te bukve pisane, oppomniti: jes sim gledal na narbol znane med slovenci najdene besede, de bi vsim zastopen biti mogel. Kaderkol ene krajnske bukve na dan prideo, ima sledni kaj čez jezik godernáti: enimu je preveč po hravatski, drugimu preveč po nemški, inu tako naprej; jes pravim: mi moremo krajnske slovenske besede poiskati semtertje po deželi raztresene, inu na to vižo skup nabrati čisto slovenšino. Skušna me uči, de ni lahko stvari najdi, katira bi se v enim al saj drugim koti prav po slovenski ne imenvala; če je pa kaj novič najdenih inu starem slovencam nezna-neh reči, se znajo te po unajnih jeziki imenvati, ako bi jo mi ne mogli iz ene slovenske korenine karstiti.

Moje besede v teh bukvah so skoro vse krajnskiga slovenskiga roda z tim samim razločkam, de se povsot v naši deželi negovoré. Al ima pa zavolo tiga meni kdo kaj očitati? bom li drugam hodil imena beračit, kader jih doma najdem? nebomo li nikol naš govor popravili? Ako bi ta reč tako naprej šla, bomo doživeli, de se nebodo gorenc, dolenc, inu notrajni eden drugiga zastopili; eden se bo ponemšval, drugi bo sam na sebi ostal, tretji bo na pól Lah. Kdo bi potle Krajncam bukve pisal? Tedaj moremo eden drugimu podati, kar ima sledni dobro čistiga.

Katiri nemšujejo, pravio: fila, kar pa gorenci inu drugi po deželi budla imenujeo. Lublanec nudelbret, po deželi dila; hasobsoten riba nezastopi nobeden po stranskih krajih, kader pa rečem obarjena riba, me bodo zastopili. Take besede so nadalaj arenšmalc, to je jajca v masli; knedel to je gnedel; burfel to je kotčnek, kir je na štir kote vrezan; ajmoht to je mesnina v suki al v soki; roš to je mreža; einbund to je zavezana podvica ali potica; šefla kar je zajemnica ali zajemávka. Gorenc inu drugi pravio staklenca namesti flaša, ker je iz stákla to je iz glažavne. Namesti taler pravio dilca ali krog; mavrah je smerček; pušel je snopek ali zvezik.

Libra ali funt je noviga znajdenja starim neznaniga, v tim se rajši veržem po latincih inu lahih, kir imajo besede bol lahke za izreči, kakor Nemci; ravno tako bi jes rajši rekel brodet kakor ajmoht. Per mestih so našem slovenkam, katire se pridejo kuhat učít, narbol smešne besede, kader v novič slišio, postavim: einrirati, oblavširati, gori djati, abtribati, durhšlagati; kar bi se vuner lahko po slovenskim reklo: zasúkati, obariti, iztrebušiti, vmesti ali vmeti, precediti.

Spoznam, de nismo še per zadni popolnimosti čistiga kuhinskiga jezika. Narlaglaj bi meni v ti reči pomagale gospodine po deželi, kir so narbližej per izvirki neskaženiga slovénstva. Zatorej perporočim inu prosim, de bodo pervimu začetku dobrovolno perzanesli, moje perzadevanje poprávili, ter slovensko kuhino v en stanovitni red inu versto djali.“

Lublana 1. dan mali travna 1799.

Valentin Vodnik.

Dopisi in novice.

Iz Št. - Jerneja. Dolga časa ni nič čitati v »Tovarišu« iz Št. - Jerneja. (Kdo je temu kriv? Vr.) Pri nas se je pri šolstvu mnogo spremenilo. V jeseni je bila enorazredna ljudska šola spremenjena v dvorazredno, ter dobili smo učitelja g. Valentin-a Burnik-a, absolviranega osmošolca. Vpisalo se je bilo po stari navadi mnogo otrok. Obiskovali so pa to leto po zimi šolo zaradi velicega snega zelo neredno, ravno tako spomladi. Sedaj je nekaj boljše, kajti šolske zamude prav redno oddajamo krajnemu šolskemu svetu v Št. - Jerneju, kateri je bil perve vse oprostil, druge pa nasvetoval kaznovati z majhino kaznijo, kar je g. c. k. okrajni glavar iz Krškega stariše povabil v Kostanjevico k »Amtstag-u« in starišem po gospodu ostro žaterjeval, da naj otroke redno v šolo pošiljajo. Ker je fara velika, je tudi mnogo otrok, in tako žele, da bi se dvorazredna šola razširila v trirazredno. — Imeli smo 17. junija t. l. v Št. - Jerneju sejo krajnega šolskega sveta, k kateri je bil tudi gospod c. k. okrajni glavar — Schönwetter prišel, da smo delali šolski okoliš (Schulsprengel). Dva-krat smo bili že poslali načert, ali ni bil ugodno sestavljen po novih postavah. Sedaj smo ga vendar sestavili in še dostavili, da bode v Št. - Jerneju treba tri-razredne šole, in še v tej fari pri podružnici v Orehovcu blizo Tolstega verha (Feistenberg) nove šole.

Pri tej priliki je prišel g. okr. glavar z udom krajnega šolskega sveta v šolo, ter v vsakem razredu po kake pol ure poslušal. Pokazalo in videlo se je pri tej priliki koliko se nauče otroci, kateri redno šolo obiskujejo, ako ravno le eni dopoldne, drugi popoldne v šolo hodijo.

Na svetega Alojzija dan smo imeli sv. mašo ob osmi uri zjutraj; pri kateri so šolarji lepo peli primerne pesmi. Ob pol devetih se je pričela šola, in gospod c. k. okrajni šolski nadzornik, g. Mihael Wurner pride ogledovat in nadzorovat oba razreda. Dopoldne je bil g. nadzornik nekaj časa v prvem, a nekaj v drugem razredu, ko se je ravno fizika razlagala. Popoldne je prišel nadzorovat otroke, ki popoldne v šolo hodijo, najprvo v I. in potem v II. razredu. Po šoli imeli smo konferencijo in v protokol se je zapisalo, da je bil g. nadzornik zadovoljen z napredkom in disciplino v obeh razredih. —

V našem okraju se šolstvo razvija, šole razširjujejo, večidel v dve- in tri-razredne. Pri nas bodo mogli šolsko poslopje zidati, pa se ljudje boje — akoravno je upati obilne podpore. So tudi preveč boječji. Manjši fare naredo prav pripravna šolska poslopja, tukaj pa je taka fara, pa ima tako majhine šolske sobe, da je učilnica sušilnica za otroke in učitelje. V četrtek potem imeli smo v Kostanjevici zbor s 4 vprašanji. V nedeljo 9. julija je imel v Št.-Jerneju pomnoženi krajni šolski svet zopet sejo, v kateri je sklenil, dvorazredno šolo v trirazredno razširiti, in je vljudno naprosil c. k. okr. šolski svet v Krškem, da v ta namen potrebno ukrene. Prostor za podučevanje po tretjem učitelju upa kraj. šol. svet po potu najema ali s preuredbo sedajnega šolskega poslopja dobiti. Nove šole pa še ne mislijo zidati, akoravno bi bilo zelo potrebno. Ker sta sedajna učitelja se zelo trudila v šoli in se še bosta,, je pomn. kraj. šol. svet tudi plače zvikšal tako, da ima I. učit. 650 gl., II. uč. 550 gl. in III. uč. 500 l. p. Bog daj tudi verlega tretjega učitelja. Šentjernežčan.

— *Iz tržaške okolice, 20. junija.* Kakor slišimo, namerava tržaški municipij za prihodnje leto pomnožiti razrede nekaterih šol v okolici. K temu so ga menda prisilili od više strani in je tudi primoran od velike potrebe, ker kakor vemo, sedi v kakej šoli po sto in več otrok skupaj v enej sobi. Vendar pa nič ne slišimo, da bi nameraval municipij napraviti kje novo šolo, če prav bi bilo to v nekaterih krajih silno potrebno. Najbolj zapuščene v tem obziru so pokrajine: sv. Marija Magdalena zgornja, spodnja in Rocol, ker za nje ni nobene šole. Otroci iz teh pokrajin morajo hoditi v daljne mestne šole in se polaščiti, ali pa nič ne hoditi v šolo in ostati v nevednosti in surovosti! Da laže okolico polašči, zida magistrat laške šole med mestom in okolico, da so okoličani prisiljeni svoje otroke vanje pošiljati, ker jim skerbni magistrat v okolici ne dá narodnih učilišč, kolikor bi jih bilo treba. Pred nekimi leti so zidali novo šolo v Ferrieri; to je v skrajnem Rocolu, le nekoliko korakov preč od druge šole na starej mitnici, da jim služi k poitalijančevanju okolice; od Ferriere do Ketinare, to je dobro uro hoda, pa ni nobene šole, prav tako od sv. Jakopa do Škednje ne! Naša misel toraj je ta, da je magistrat dolžan nam napraviti narodno ljudsko šolo za obe sv. Mariji Magdaleni in za Rocol v sredi kje med omenjenimi pokrajinami. Poslanci tržaške okolice, zlasti pa Vidva, gospoda Sancin in Muha kot naša zastopnika, oglasite se v zboru v tem smislu, ko pridejo na vrsto šolske zadeve! »Edinost.«

— *Okrajno učiteljsko zborovanje za mesto Ljubljansko.* (Konec.) III. točka. »Realije v ljudski šoli.« Poročuje g. J. Tomsič (glej vvodni članek) in priporočuje te-le točke v sprejemanje: 1. se sprejme brez ugovora; pri 2. realije naj se v spodnjih razredih ne razpravljajo preobširno in na kvar vajam v

branji nasvetuje vodja A. Praprotnik naj se reče: na kvar jezikovemu poduku, ker šole v Ljubljani podučujejo v dveh jezikih, a prav tako podučevanje zaderžuje, da se ne morejo realije obširno razpravljati, a »Prap.« nasvet ostane v manjšini; 3, 4, 5 in 6. točka se sprejme brez ugovora.

IV. Volitev stalnega odbora. (Ostanejo l. l. izvoljeni g. g.: Linhart, Praprotnik, Raktelj, Tomsič.)

V. Poročilo bukvarničnega odseka in volitev. O stanju bukvarnice poročata učitelja Bizjak in Kokalj, rekši, da je bukvarnica odprta vsaki četrtek od 11—12; bukev je sedaj 322 in 3 slovenski zemljevidi, razposojenih bukev želita do 20. julija nazaj, nekaj novih bukev se je nakupilo med temi: Dimic-eva zgodovina kranjske dežele, denarjev ostaja sedaj 1 gl. V odseku ostanejo vsi poprejšni gospodje: Belar, Kokalj, Praprotnik, Raktelj, Bizjak. —

G. predsednik sklene zborovanje s trikratnem slakovici »Njih Veličanstvu«, se zahvaljuje poročevalcema za nujni trud i. dr., a g. podpredsednik Zupancič se zahvaljuje predsedniku za modro in previdno vodenje. Konečno povabi g. predsednik navzoče na večer v zabavni razgovor v »Zg. Šiško« in seja se konča ob 11. uri dopoldne. In tako je bilo zborovanje mestnih učiteljev tretjo leto, odkar ravnatelj Hrovat obravnave vodi.

— V Kamniškem šolskem okraju zborujejo učitelji 3. avgusta. Dnevni red je: 1. Predsednik otvori skupščino in volita se zapisnikarja. 2. Naznanijo se najvažnejše šolske postavbe od poslednje konferencije. 3. Opazke c. k. šol. nadzornika. 4. Kaj in kako se ima podučevati v risanji? in dotični ukaz sl. c. k. ministerstva. 5. Podučevanje v kmetijstvu v Kamn. okraju. 6. Podučevanje v povestnici v ljud. šoli in učni črtež. 7. Poročilo bukvarničnega odseka; nove volitve. 8. Posamezni nasveti. Učitelji so se razdelili v tri oddelke, 1. bode imel poročati o risanji; 2. v kmetijskem poduku in 3. o povestnici. —

— V Kranjskem šolskem okraju zborujejo učitelji 10. avgusta v Kranji. Začetek ob 9 v šolski izbi IV. razreda. Na dnevnem redu je: 1. Opazke c. k. nadzornika. 2. Kedaj in kako se ima začeti s spisjem, in kako naj se jemljejo vaje v spisji po selskih šolah (poroč. g. Černilec). 3. O naravoslovskem podučevanju predava g. Jožef Traven. 4. Česa ima rabiti učitelj v šoli, da zbuja in vzderžuje pozornost pri učencih (poroč. g. Černilec). 5. Kako naj se pri številnih vajah rabi računski stroj? (poroč. M. Krek.) 6. V čem je heuristična učna oblika, zakaj se ta oblika ljudskemu učitelju in pri katerih naukih priporoča? (poroč. g. France Gross.) 7. Kaj je nalog in namen sedanji ljudski šoli; katere so zapreke, ki ji napotje delajo, in kako jih odstraniti? (poroč. Valentin Lindner.) 8. Nadaljno izobraževanje učiteljevo (poroč. Vinc. Kmet). 9. Poročilo predsednikovo o okrajni bukvarnici in volitev novih opravnikov. 10. Predlogi.

— Zrelostne skušne na žensk. učiteljsku so bile končane 18. julija. Izprašanih je bilo 16; dostale so vse, a 3 z odliko, le 1 bode čez 2 mesca ponavljala skušnjo iz nekega predmeta. Na mož. učiteljsku so bile končane skušne 24. julija. Narejalo je izpit 23 pripravnikov, a 1 je izstopil med spraševanjem, in 2 učitelja bivša že v službi. — Dostalo jih je 19, 3 imajo ponavljati skušnjo v enem predmetu. Dva sta bila veržena za 1 leto.

— K zborovanju učiteljev iz šl. okraja ljublj. okolice je prišlo 20 učiteljev, med njimi 3 učiteljice. Navzoč je bil tudi gosp. pl. Fladung, okr. poglavar ljublj. okolice. Zborovanje je trajalo od 8—12 ure. Prihodnjič kaj več.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Goriškem. V šolskem okraji goriške okolice razpisujejo se s tem: a. službi nadučiteljev v šolskih občinah II. verste v Ajdovščini in v Richenbergu; b. službe učiteljic v šolskih občinah II. verste v Černicah, v Ajdovščini in v Rihenbergu, pa v šolskih občinah III. verste v Solkanu in v Kamenjah. c. Službe učiteljev enorazrednic v šolskih občinah III. verste v Pervačini, na Vogerskem in v St. Ferjanu.

Dohodki so: za službi pod a. l. p. 500 gl. in opravilne doklade 100 gl., pod b. l. p. 400 gl. — cziroma 320, pod c. l. p. 400 gl. — Plaćila se povikšujejo po §. 30 dež. šol. postave 10. marcija 1870. Po §. 33 dež. šolske postave 10. marcija 1870, in po §. 34. dež. šol. postave 16. oktobra 1875 je sè sleherno službo združeno stanovanje v naravi, ali dotična odškodnina.

Prosilci naj vložijo prošnje previdene z dokazom učiteljske sposobnosti in dosedanjega službovanja najdalje do 26. avgusta t. l. pri dotičnih krajnih šolskih svetih. Prosilci, ki ne služijo v tem okraji, naj vložijo prošnje po njem predstavljenih šol. oblastih.

C. k. okrajni šolski svet v Gorici dné 12. julija 1876.

Na Kranjskem. Na 3razredni lj. šoli v Kerškem učit. služba 500 gl. l. p. Na 3razr. lj. šol. v Leskovcu pri Kerškem uč. služba, l. p. 400 gl. in v Velikej Dolini l. p. 500 gl. in stanovanje — do 7. septembra krajn. šolskemu svetu. — Leskovec je posebno za učiteljice.

— V okraji Postojnskem. Učiteljske službe v Št.-Petru, v Št.-Mihaelu, v Košani, na Ubeljskem, v Vrabčah po 500 gl., potem v Podragi, v Vremu, v Ternu po 400 gl. l. p. in prosto stanovanje, 1 učit. služba na 3razredni ljudski šoli v Senožečah s 500 gl. in stanovanjem, in poslednjič dvoje potovalnih učit. služeb za Spodnji Semon in Verbovo skupaj, in za Ostrožnoberdo in Suhorje skupaj po 500 gl. Prošnje do 10. avgusta t. l. pri okrajnem šolskem svetu v Postojni.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. G. Maks Ivanetič, zač. učitelj v Kranji, pride v Rob (zač.). — Gna. Ana Bold, pomožna učiteljica za francoščino, se je odpovedala tej službi.

✠ V Carigradu je umerl 1. julija g. Golovšček, rojen v Kanalu na Goriškem 1845, bivši vodja avstro-ogerske šole v tem mestu. Našli so ga pod stolpom, 26. mtr. visokim. Kaj je bil pravi vzrok smerti, se ne more vedeti do dobrega. Toliko je znano, da je ranjki terpel na kongestijonih v glavi. Ranjki je bil toliko marljiv, priden in učen, da je slovel kakti enciklopedist, ki je doma na vsakem vednostnem polju. — N. v m. p.!

*V Rud. Milic-evi tiskarni v Ljubljani je ravno-
kar na svetlo prišla:*

Sveta maša

*za sopran, alt, tenor in bas. Besede Fr. Marn-ove.
Vglasbil Lavoslav Belar. Cena 50 kr.*